

DREPTĂȚEA

Apare în fie-care zi de lucru la amiazi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri
singuratici 5 cr. — Taxa de inserțiuni: 1 cm. □ 1 cr.,
plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: Dr. George Candrea.

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara cetate
strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse.) Nr. 41
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

După congresul naționalităților.

Timișoara, 15 August n.

Acum, după ce prima impresiune, ce a produs-o ținerea congresului naționalităților în Budapesta asupra spiritelor, s'a mai potolit, am așteptă cu drept, ca în-deosebi presa maghiară să judece mai calm și mai obiectiv despre cele petrecute cu ocaziunea aceasta.

În schimb însă presa maghiară se aruncă cu o adevărată furie asupra naționalităților timbrându-le după vechiul obicei de trădătoare și agitatoare. E adevărat, că în aceasta ploaie de injurături diaristica maghiară recunoaște aproape fără excepțiune importanța actului săvârșit la Budapesta. Se pare însă, că tocmai aceasta împrejurare face, ca șovinistii noștri puși în soldul ideii de stat maghiar să-și easă din sărite.

Și dacă deocamdată congresul naționalităților nu s'ar alege de cât cu sarcasmele și injurăturile brutale ale presei maghiare, totuși și acest rezultat negativ ar fi o dovadă, că hotărârile din Budapesta nu sunt indiferente opiniunii publice maghiare.

Fără îndoială presa maghiară s'a legănat în speranța, că guvernul sau din propria sa inițiativă, sau prin agenții săi provocatori va reuși să zădărnicească ținerea congresului. Nu s'a întâmplat însă nici una nici alta. E adevărat, că guvernul maghiar și-a dat toată silința, ca prin slugile sale să provoace scandal, ca astfel apoi reprezentanții polițienești să aibă un bun pretext de a disolvă adunarea. Și dacă stăpânirea maghiară n'a reușit cu scopurile sale, cauza e de a se căută în energia acelora, cari au străbătut încă înainte de ținerea congresului intențiunile sale perverse.

Congresul naționalităților nu s'a putut deci zădărnici, după-cum doriau cei puternici, — el s'a ținut, — mai mult, congresul a stabilit și un program comun de acțiune contra repotenței maghiare.

Foișoara „Dreptății“

Frunze și Frunzulițe.

— Poesii populare. —

Așa-mi spune inima,
C'o să vină bădița,
Și-mi tot bate a semn bun,
Par'că bădița-i pe drum.

Stai inimă, stai pe loc,
Nu mai bate-așa cu foc,
Că bădița a pornit
De cum luna s'a ivit,

Numa-i cam depărțitor
Nu poate veni ca'n sbor.
Dar' sosî-va pe 'nserat
De dorul mândrei mânat,

Doar' știi tu inima mea
Că doru-i povară grea.
Când s'apucă de-a dorî,
N'ai cu el de-a te glumi.

(Ecica română.)

Vióra Magdu.

Acest program comun de operațiune a fost care a înveninat atât de mult presa maghiară contra noastră a celorlalte naționalități. Și nu tocmai fără cuvânt. Programul acesta, care stabilește în mod clar principiile, tendințele și interesele de cari trebuie să fie conduse naționalitățile în lupta lor contra hegemoniei maghiare, trebuie negreșit să facă mult sânge rău șovinistilor maghiari, cari nu se pot împacă cu ideea, că și nouă ni-se cuvin drepturi în țeara aceasta.

Cu deosebire perciunații de la »Pester Lloyd« (11 Aug.) varsă foc din cauza rezultatului la care a ajuns congresul naționalităților. Samsarii guvernului strigă în gură mare, că:

„cu oameni cari s'au pus afară de constituțiune și de dreptul public istoric, cari plănuesc răsturnarea radicală a unui stat național și liberal vechiu de o mie de ani, cari voiesc să strice și să dărime temeliile unui stat de ordine, cu astfelu de oameni, dicem noi, (adecă ovreii de la »P. Lloyd«. Red. Dr.) în cel mai rău cas nu poți pactă și pentru conservarea noastră proprie ni-se impune cea mai hotărîtă și cea mai serioasă defensivă.“

Și tocmai din cauza pericolului la care este espusă »nobila națiune« maghiară

„ea nu va renunță la apărarea energetică a existenței sale, a libertății sale și a statului unitar, contra atacurilor revoluționare, și noi nu numai că sperăm, nu, noi suntem firea convingși, că înainte de toate regimul unguresc, dar și societatea maghiară și partidele maghiare, vor lupta pe față și fără cruțare contra trădătoarei agitațiuni și a uneltirilor ei. Cea mai robustă politică în contra acestei societăți, va fi cea mai bună politică.“

Adecă tot cântecul cel vechiu ovresc. Noi cari voim pacea, cari dorim să trăim în bună înțelegere cu ceialalți concetățeni ai noștri, suntem resvrătitori și prin urmare guvernul maghiar are să ducă contra noastră și de aci înainte o *politică robustă*. E de mirat, cum de oameni cari se țin a fi în întregitatea minței lor, pot să mai debuteze cu asemenea nezdrăvenii după-ce tocmai *politică robustă*, urmată de guvernele maghiare de pân' acum, este cauza situațiunii desolate din ziua de azi.

Dar' în fine cu cine să poți discuta, când în loc de o apreciere obiectivă a

Din scrisorile lui Napoleon I.

Câțiva literați s'au ocupat în timpul din urmă cu colecțiunile scrisorilor din vieța intimă a lui Napoleon cel mare. Se știe, cât de mare eră iubirea lui pentru soția sa Iosefina și cât erau de afectuoase scrisorile ce i-le trimitea în primul an de căsătorie din campania italiană. Este interesantă comparațiunea cu cele scrise după intervalul de dece ani.

Eată cât de pasionată eră scrisoarea din Milano (27 Novembre 1796) când Napoleon speră să întâlnească pe Iosefina.

„Am ajuns la Milano, am alergat la apartamentele tale, lăsasem tot numai să te pot vedea, să te pot strînge în brațe. Nu erai acolo . . . Nu-ți mai pasă de scumpul tău N. Un caprițiu te-a făcut să-l iubești, și neconstanța te face să-l uiți! . . . Nu te retrage, ia parte la toate petrecerile, fericirea e făcută pentru tine. Toată lumea este fericită când te poate vedea, numai bărbatul tău este nefericit.“

În Februarie scrie:

„Nici un cuvânt de la tine! Ce ți-am greșit, — mă gândesc numai la tine, te iubesc numai pe tine, Iosefino, trăiesc numai pentru scumpa mea soție, nu doresc de cât fericirea iubitei mele — și toate astea se resplătesc

celor săvârșite la Budapesta, »P. Lloyd« are temeritatea și ne-mai-pomenita obraznicie de a susține, că

„programul comun de acțiune al alianței românilor, sârbilor și slovacilor, adecă a unei miserabile bande de agitatori, este o provocare fără seamăn de obraznică pentru ori-ce sentiment patriotic (id est ovresc Red. »Dr.«) și onest, este o îndrăzneală de tot revoluționară.“

Și oamenii acestia, cari scriu în acest mod murdar și trivial, pretind să fie luați în serios. E cu atât mai notoric acest limbaj de surugiu cu care debutează »P. Lloyd« cu cât el represintă vederile guvernului maghiar. Ne putem face dar' o viață icoană despre modul cum guvernării noștri judecă cele petrecute la Budapesta la 10 August.

Fie însă ori cum va fi, pe noi murdăriile lui »P. Lloyd« puțin are să ne supere. Din contră, se va întări în noi credința, că în țeara aceasta și atunci când vrei să fii loial, atunci când plângerile tale le aduci înaintea lumii în capitala Ungariei, ești timbrat de revoluționar și trădător.

Poate une-ori noi și din acest tratament brutal vom pute învăța ceva.

Conferența din Bruxella.

După cum am amintit, Marți s'a ținut la Bruxella prima conferență de pace în sala senatului belgian. Sunt reprezentate patruspredece state prin șesăzeci de membri. De president a fost ales Deschamps senator belgian. A fost de față și ministrul lucrărilor publice Nyessens, carele apoi în numele guvernului a felicitat pe participanți, desvoltând prin o lungă vorbire scopul conferenței. Sensul vorbirii sale a fost: a restrînge potestatea și a sprigină dreptul.

În ședința de după amiazi, dl Urechia a ținut o lungă și frumoasă vorbire în contra ideii de a se ține congresul de pace la Budapesta. „Până când,“ dice dl Urechia, „patrioții români sufer în închisorile maghiare pentru alipirea lor față de un stat național, până atunci nu e permis de a alege Budapesta ca loc al unui congres de pace.“

Ședința de mâne (Vineri) va decide, că să se țină oare congresul din anul viitoriu la Budapesta, ori nu?

cu atâta cruțime din partea ei? Scumpa mea, te implor, gândește la mine cât de des, și scrie-mi în fie-care zi. Ești bolnavă, ori nu mă mai iubești?“

Dar' pasiunea aceasta selbatică n'a durat mult. În timpul absenței sale în Egipt la anul 1798 Napoleon încpți să bănuiească pe soția sa, după-cum se vede dintr'o scrisoare adresată fratelui său Iosif (25 Iuliu 1798), unde dice:

„Am multe necazuri casnice, fiindcă mi-s'a ridicat vëlul de pe ochi. Singur mi-ai rămas bun pe pământ, și prietenia ta mi-e scumpă. Ca să devin misantrop ar mai trebui să perd și asta. Este foarte trist să ai pentru aceeași persoană diferite sentimente.“

Sub „diferite sentimente“ probabil că înțelegeă totodată iubire și ură. Aceasta scrisoare fusese prinsă de Nelson, poartă chiar subscrierea lui Nelson și numele curierului care o ducea; și se păstrează în British-Museum. Se poate vedea, că Napoleon avea o scrisoare foarte urită și aproape nedescifrabilă. Literele sunt atât de prescurtate și contractate, că pasage întregi din manuscrisele sale nu se pot ceti.

Neînțelegerea întră Napoleon și Iosefina izbucni după reîntoarcerea lui în Franția, Iosefina contribuise la înălțarea lui ca consul și pe urmă ca împărat. Nu se separau nici odată

Prelații noștri bisericești interviewați.

„Nemzeti Ujság“ publică în primarticol niște interviewuri, ce un raportor al lui le-ar fi făcut în cestiunea congresului naționalităților metropolitului *Mihályi* și episcopului *Meșianu*.

Eată ce spune acest intervieweur:

„Metropolitul de Blășiu, drul *Mihályi*, cu care am mai avut onoare, m'a primit cu o rară bunavoință. La început am vorbit numai despre lucruri din Carașiu-Severin și episcopul mi-a enarat lucruri foarte interesante despre relațiunile de acolo, cari lucruri însă nu se țin de cadrul raportului acestuia. Și când a observat, că eu cât de bine cunosc toate cele enarate de dînsul, atunci, ca și când numai acum ar fi observat, că acela care îl cercetează nu-i este necunoscut, rezervația observată de dînsul până aci o puse la o parte și deveni cu mult mai comunicativ.

Cele-ce mi-a spus despre unele-altele persoane, nu se pot da publicității, însă esența declarațiunii sale de mare interes și motivată prin numeroase date, o pot exprima prin propozițiunea, că *cheia cestiunei naționalităților e administrațiunea bună și cinstită, apoi jurisdicțiunea imparțială.*

Dar', — întrebaiu eu, — crede Escelența Voastră, că sanarea neajunsurilor acestora e posibilă prin atari mijloace, de cari se folosesc agitatorii naționalităților, cum a fost și congresul decurs în curând?

Despre congres, — răspunde metropolitul, — eu nu pot să vorbesc. Departe stăm noi de acela. Nu știm cine l'a inițiat, și că inițiatorii ce voiesc. Despre asta nu pot să mă declar. Dar' un cuvânt tot așa îl aved de ăis.

Audim adevă, că a fost vorbă de o alianță cu sârbii și slovacii. Apoi, abstrăgînd că cu privire la aceasta, de la nime mandat nu au primit, — cum și stă dără lucrul acesta? Alianță cu slovacii! Într-adevăr lucru fără păreche. Cu care clasă a slovacilor voiesc să se alieze? Inteligența slovacă nu are cauză să fie neîndestulată. Că doar' o mare parte în ale guvernării e în mâna lor. Toate posturile mai înalte ale oficiilor administrative, financiare, jurisdicționale se află în mâinile lor. Și ce urmează de aici? Aceea, că acești domni slovaci, ca să-și poată menține oficiile sunt cei mari aderenți ai guvernului, dar' ce e mai mult, ei sunt aceia, cari, ca patriotismul lor să se afirme mai pre sus de ori-ce îndoială, lucră în contra și sunt inimizii cei mai mari în gură ai românilor. Acești domni, se înțelege, că nu sunt de față la congres, de și ca să poată fi vorbă despre o alianță, în prima linie ar fi de lipsă ca acești slovaci să fie căștițați pentru ideea. Aceasta însă cu greu ar fi realizabilă, și așa ce sens are, ca românii să se alieze cu slovacii?

Ear' ce privește pe sârbii, acestia sunt dușmăni jurați ai românilor. Până într-acolo merg cu dușmănia lor, în cât în comunele, în cari românii susțin școalele, sârbii au declarat, că ei sunt sârbii gr. or. și nu români gr. or., prin urmare ei la susținerea școlii nu vor contribui. Chiar și copiii și-i lasă mai bucuroși fără școală, de cât să fie siliți a contribui la susținerea unei școle române. Poate că sârbii în comunele unde dînșii nu pot susține școale sârbesti, să sprijinească pe cele române, atunci le voui crede, că alianța cu noi o doresc sincer.

mai mult de cât pe săptămâni, pentru-că Napoleon termină repede cu războaiele și nu absentă mult din Franța. Din campanii scria soției sale notițe scurte, totdeauna menționând despre starea sănătății sale. Astfeliu din calea sa spre Austerlitz scria:

„Cartierul imperial. Ettlingen, 3 Octobre, 1805. Sunt sănătos. Mișcările în armată încep. Sunt bine și te iubesc.“

Resbelul de la Iena îi separă pentru întâia-ora pe mai multă vreme. Unica despărțire mai lungă până la moartea Iosefinei; pentru-că chiar după divorț și după a doua căsătorie, Napoleon vizită din când în când pe fosta împărăteasă Iosefina. La Mainz Iosefina rămase singură în 10 Octobre și nu se mai întâlni cu Napoleon de cât preste dece luni pe la sfârșitul lui Iuliu anul următoriu. După vre-o dece zile de la plecare, tocmai în preșeara luptei de la Iena îi scrie următoarele:

„Mă aflu foarte bine, și m'am îngrășat de la plecare mea, cu toate că fac pe și câte douăzeci până la douăzeci și cinci de miluri, călare ori în trăsură. Mă culc seara la 8 și mă scol mai totdeauna la miezul nopții, gândindu-mă la tine mi aduc aminte că poate să fi încă deșteaptă.“

(Va urm.)

Ce dicit Ex. Voastră, la ceea-ce voiesc românii cari au arangiat congresul, că adevă să pună la o parte pasivitatea și să păsească pe terenul activității, în scopul căreia au legat alianța cu sârbii și slovacii.

Activitatea? răspunde metropolitul rîdînd. Atunci e sigur, că toată întreprinderea va fi fără succes, de oare-ce ardelenii nu o voiesc aceasta sub nici o condițiune.

Episcopul *Meșianu*. — La intrabarea, că ce părere are despre agitațiunile naționaliste și despre acum decursul congres al naționalităților, răspunde, că sincer vorbind, *dînsul abia știe ceva despre congres*. Dice, că a fost prin Ardeal, unde are nițică moșie, și nici băieților săi de acolo nu li-a putut da răspuns despre acest congres. Apoi dice: „*Eu în general nu mă ocup cu politica, mă țin departe de ea, fiind-că numai neplăceri aduce cu sine*. Dar' despre acest congres chiar numai atâta știu, cât au vestit despre el diarele. *Mie nu mi-au comunicat programul congresului, ba nici invita-tare nu mi-au trimis*.”

La întrebarea, că cine sunt cei cari din partea românilor au convocat congresul, răspunde de asemenea, că nu știe, fiind-că *cu dînsul nimeni nu a conferat în aceasta afacere și nici nu l'au încunostințat*.

Cu privire la alianța dintră români, sârbii și slovacii și cestiunea oportunității ei din punctul de vedere al postulatelor *juste* ale românilor, tot așa răspunde ca mai sus, repetând, că nici ideea n'are, că ce au voit convocătorii și ce voiesc în viitoriu. Cei cari au luat inițiativa, să supoarte și responsabilitatea pentru evenimentul fiasco, și tot a lor să fie și cinstea, dacă treaba va duce la bun sfârșit. *Eu și întregul episcopat stăm departe de afacerea aceasta, pre cum și de ori-ce lucru aparținătoriu politice*.

La cestiunea eventualei abandonări a pasivității Preasfinția Sa răspunde, că *din a sa parte a fost totdeauna pentru activitate, și că convingerea dînsului e, că ceea-ce suntem îndreptățiți prin lege a pretinde, să pretindem pe cale legală, și a nime în parlament*.

La întrebarea, că n'a avut episcopatul ocaziune să cerce regularea prin delăturarea pasivității, enarează despre conferința ținută în Budapesta cu clerul naționalităților și cu ministrii cabinetului *Wekerle*; arhieriei au formulat și predat franc toate postulate naționalităților; *Wekerle* a și făcut promisiuni, dar' într-aceea a venit alt guvern, ear' ceea-ce un guvern promite, pentru cel următoriu nu e obligatoriu.

De ce nu reia firul pertractărilor actualul guvern?

— Pentru-că se teme, că-și perde majoritatea prin eventuala intrare în parlament a deputaților naționalităților.

Acesta e în reasumat interviewul, din care N. U. face mare cas. Nouă însă ni-se pare, că arhieriei au răspuns dlui intervieweur cu „nați-o frântă, că și-am dres-o.“

Austro-Ungaria.

Libertatea de presă sub statariu. Mesurile ce guvernul scoposește a lua față de presă sunt în adevăr statariale. Procedura penală dă mână liberă guvernului de a confiscă, când îi place, ori ce tipăritură, fie apărută aceea în forma unei cărți, sau a unei foi. Nu trebuie alta, de cât că autoritatea să caute pretext pentru confiscare. O simplă propunere e de ajuns, și pe basa unui gol decis al judeului instructor sau al celui cercual cuprinderea se și efeptuiește. Acusatorul e obligat, ca propunerea pentru efeptuirea cercetării sau chiar actul de acuză să'l înainteze forului respectiv în decurs de opt zile: dacă îi vine la socoteală. Acest proiect de lege va servi de un punct formal de șicanare mai ales a noastră a naționalităților, căci în contra abuzurilor comise cu ocaziunea cuprinderii, pentru restaurarea daunelor cauzate nu dă nici o garanță.

Străinătate.

Broșura trădătoare de patriă. (Belgrad, 14 August.) Contra broșurei anti-dinastice „*Poporul sârb și dinastia Obrenovici*“ contrabandată din Muntenegru s'a publicat sequestru, ear' contra respânditorilor ei s'a introdus procedura judiciară pentru tradare de patrie.

Revisuirea contractului de la Berlin. (Belgrad, 14 August.) „*Male Novine*“ publică o epistolă din Varșovia, în care pe baza informațiunilor scoase afirmative din isvor sigur susține, că *Rusia va recerca în cel mai scurt timp puterile să țină un nou congres european, care să revideze contractul de la Berlin și să introducă în el modificările aflate necesare în urma esperințelor din anii trecuți*.

Întîmpinarea principelui Ferdinand. (Sofia, 13 August.) Împortanța politică a primirei principelui în capitala bulgară se recunoaște din toate părțile și se consideră în general ca întărirea pozițiunii principelui. Acesta și-a și exprimat mulțumita prin primariul *Molov* pentru entusiasta primire.

Încă eri seara principele a ținut revistă asupra trupelor din toate casarmele, apoi a cercetat pe ministrul de războiu *Petrov*, la care a rămas multă vreme.

Metropolitul *Clement* și ceilalți membri ai deputațiunii la Petersburg ași au fost primiți în audiență la principele.

Pe mâne se așteaptă evenimente foarte importante. *Șeptedeci mii de soldați sunt conșinați și puși în deplin adjustament*. Pe lângă alte faime circulă și aceea, că *Petrov* va fi concredut cu conducerea guvernului și că se va introduce dictatura militară.

Din isvor sigur se raportează, că *Ignatiev*, fost ambasador la Constantinopol, e designat de comisariu rusesc în Bulgaria.

Pentru consolidarea păcii generale. (Petersburg, 14 August.) Din incidentul jubileului de 50 ani în serviciul diplomatic al ambasadorului rusesc din Paris, br. *Mohrenheim*, țarul *Nicolae II.* i-a conferit ordul *Vladimir* cl. I. și i-a trimis o epistolă de felicitare, în care dice următoarele:

Activitatea de acum a Dtale, care e îndreptată spre susținerea *veritabilelor raporturi de amicitie dintră Rusia și Franța*, contribuie la realizarea acelei importante dorințe a inimii mele, ca *pacea generală să se consolideze*.

Convențiuni militare pretutindenea. (Belgrad, 14 August.) Întră *Serbia* și *Austro-Ungaria* a esistat încă de la 1886 până la 1890 o *convențiune militară secretă*, carea mai ales pentru *Serbia* eră foarte avanta-gioasă, întru cât în cazul unei atacări *Serbia* ar fi avut să primiască puternic sprigin din partea *Austro-Ungariei*.

Un eventual războiu inițiat de *Serbia* încă ar fi avut să fie spriginat din partea *Austro-Ungariei*.

Convențiunea aceasta voiește regele Alexandru, resp. guvernul s'o re'noiască, pentru ca nu cumva în cazul erumperei unui războiu mai mare Serbia să steie singură, după ce pe Rusia nu vrea să se mai spriginiască (!).

Consulii sârbesti *Simici* (Viena) și *Garașanin* (Paris), pre cum și ministrul *Popovici*, la mandatul regelui și al guvernului au și conferat în privința aceasta cu consulul austro-ungar br. *Thömmel*, ear' în timpul mai recent și cu ministrul de esterne *Goluchowszky*.

Simici și *Thömmel* despre rezultatul pertractărilor au făcut în persoană raport împăratului-rege *Francisc-Iosif* în *Ischl*.

Popovici a referat în aceasta cestiune regelui *Alexandru*, ear' *Garașanin* lui *Milan*. *Popovici* și *Garașanin* vor merge de nou la *Ischl* cât mai curînd, eventual la *Viena*, ca să efeptuiască subscrierea convențiunii.

Dacă *Goluchowski* tot ar mai aved obiecțiuni de formalități, și cu privire la unele puncte nedumeriri, — *regele Alexandru va cerceta în persoană pe împăratul Francisc-Iosif*, spre a resfiră nedumeririle ministului de esterne referitoare la puțină încredere în constanța *Serbiei*.

În locuri inițiate se știe, că *Serbia* intenționează să contracteze asemenea convențiune și cu *România*, și eventual și cu *Grecia*.

Austro-Ungaria — după-cum se afirmă — deasemenea are convențiune militară cu *România* încă de mai mulți ani deja, dar' necesitatea reînnoirii acesteia nu subversează, fiind-că nu i-a decădut încă termenul.

Corespondență.

Șimleul-Silvaniei, 13 August n.

Din Selagiu.

Onorată redacțiune!

Mă grăbesc a vă anunța despre lucruri frumoase, ce s'au făcut eri aici în capitala *Silvaniei*. Eri a avut loc aici o serbare cum nici odată, sau mai corect un ciclu de serbări culturale, pe cât de rari, pe atât de frumoase. Vi-le enumăr numai — pentru-că și așa veți primi raport detaiat despre fie-care separat.

Eri s'a făcut actul sfințirii bisericii române din *Șimleu*. Biserica nu e noauă, ci reparată foarte frumos, și împodobită cu picturi artistice.

Actul sfințirii l'a îndeplinit reverendissimul dl vicariu al *Selagiului* *Alimpiu Barbulo-vici*, asistat de mai mulți preoți. Cântările le-a esecutat corul tinerimei (teologi, studenți) sub conducerea dlui *Vasile Oros*, jurist.

După sfîntirea bisericeii, la 11 oare s'a ținut în biserică adunarea generală a „Reuniunii femeilor române”. Adunarea a decurs frumos sub presiunea doamnei Clara Maniu. Secretariul Andreiu Cosma, directorul „Silvaniei”, a făcut raport despre starea reuniunii apoi s'au înscris membrii noi.

Imediat după aceea s'a ținut, tot în biserică, adunarea generală a despărțimentului XVI (Sălăgian-chioran) al „Asociațiunii Transilvane” sub presiunea d-lui Vicariu Barbulovici. În decursul ședinței s'au înscris mai mulți membri ordinari și ajutători. Despartimentul progresează frumos.

La 2 oare d. a. s'a dat un banchet la care au participat vreo 200 persoane, dame și domni, mai ales mulți preoți.

Sîrul toastelor, deschis prin președintele vicariu Barbulovici (pentru Majestatea Sa și episcopul diecesan) a fost foarte lung și frumos.

Au vorbit încă A. Cosma, Iernea (din Leta-mare), Nilvan (adv. în Somcuța), Păceaș (preot), Teod. Pop, protopop. În urmă A. Cosma a salutat pre-representantul presei Dr. Elio Dăianu, red. al „Dreptății”, care a închinat pentru bărbații conducători, cari au făcut „congresul institutelor culturale din Sălăgiu.”

La 4 oare s'a inaugurat *expozițiunea lucrurilor de mână femeiești*, o expozițiune foarte dragălașă.

La 8 oare seara s'a început concertul cu următorii program:

1. „Sântă și de libertate”, cântată de corul tinerimei. 2. „Potpourri clasic.” Piano-solo de doamna Laura Borbola. 3. „Liliacul alb”, romant. de Th. Christide, cântate solo de domnul Vasile Oros, acompaniat pe piano de d-șoara Cornelia Maniu. 4. „Doamna Ana” de V. Alesandri, declamată de d-șoara Elena Mica. 5. „Serenadă” de T. cav. de Flondor, cântată de corul tinerimei. 6. „Cântec de fericire” vals de I. Murășianu, cântat solo de doamna Victora Carșai, acompaniată pe pian de d-șoara Cornelia Maniu. 7. „Despot-Vodă”, poem. dram. de V. Alesandri, declamată de domnul Victor Vasvari. 8. „Marșul cântăreților” de V. G. Porumbescu, cântată de corul tinerimei.

După concert, care a reușit foarte, a urmat petrecere cu joc, care a durat până 'n dalbe țori. A participat un public foarte numeros, și s'a petrecut cu însuflețire adevărat românească. În pauză s'a jucat călușeriul, apoi s'a făcut tombolă.

Cronică.

Timișoara, 15 August n.

Năimiții de la congresul naționalităților. Din Panciova s'a trimis lui „Pesti Hirlap” următoarea desmîntire: „Subscriitorii români ai comunicatului „protest contra deciziunilor” apărut în „Pesti Hirlap” Nro 218 — nu au primit mandat de la români și astfel comitetul arangiator al congresului naționalităților a purces corect când — la avizul nostru telegrafic — li-a denegat participarea.”

Patria mîntuită. Ministrul de interne maghiar a oprit intrarea în țeară a foaiei române „Școala Română” și a ziarului sârbesc „Boegradski Glasnik”, pentru ținuta lor contrară statului.

Atentat în contra lui Ferdinand. Poliția din Budapesta a fost avisată, că în contra lui Ferdinand, pe când acesta va avea să treacă prin Budapesta, se pregătește un atentat. Poliția a și luat câte dispozițiuni toate, ca principelui să nu i-se întempe nimica, — dar de atentat nici că se pomenise, ba nici chiar de o demonstrație fie cât de mică. Așa se vede deci, că atentatul a fost signalat poliției din jurul principelui, de oare-ce Ferdinand, de la asasinarea lui Stambutov e atât de fricos, în cât mereu vede la atentator și se teme grozav de răsbunarea amicilor lui Stambulov.

Necrolog. Subscrișii înfrînți de adîncă durere aducem la cunoștință, că mult iubita noastră soție, fiică, mamă și cumnată Ecaterina Popoviciu născută Lazaroniu-Sîrbu după lungi și grele suferințe și-a dat nobilul suflet în mîinile Creatorului în 1/13 August a. c. seara la 10 oare, în al 29-lea an al vieții și în al 9-lea an al căsătoriei. Scumpele rămășițe ale defunctei se vor așeză Joi în 3/15 August la 4 oare p. m. în cimiteriul rom. gr. or. din loc. — Fie-i țarina ușoară și memoria binecuvîntată! — Caransebeș, în 2/14 August 1895. Dimitrie Popoviciu archivariu consistorial, ca soț. Emilia Marta ca fiică. Marta Sîrbu ca mamă. Ioan Lazaroniu ca frate. Elena Lazaroniu ca cumnată.

Oameni rătăciți. Foile maghiare toate publică știrea, că o deputațiune constatătoare din dece români din Ferendia, ar fi venit la Timișoara, unde ar fi predat inspectorului

școlariu regesc o petițiune subscrisă de 102 locuitori români tot de acolo, în care se plîng în contra preotului și a învățătorului lor, că acestia împedecă pe școlari să învețe limba maghiară. Au mai cerut aceste 10 oi perdate să li-se dea și școală comună. . . . Așa se vede, că la Ferendia rachiul jidovesc cucește de minune.

Biserică și școală.

Școalele din Blașiu.

(Programa gimnasiului superior, preparandiei, normei și școlii de fete din Blașiu pe anul școlastic 1894/95).

Blașiu, 9 August n.

Ați, când atențiunea noastră e atrasă mereu spre Blașiu, și când ministrul de culte caută cu lumina privilegiu pentru nimicirea acestui gimnasiu arhiepiscopesc, care de mîine de un veac și jumătate împrăstie lumină și cultură printre românii acestei țeri, — ne împlinim numai o datorință prezentînd cetitorilor noștri câteva date mai interesante din programa apărută cu finea anului școlastic.

Deja la început, directorul gimnasial ne spune un lucru bun, promițîndu-ne istoria gimnasiului, care, dice, că va apăre în scurt timp.

Trecînd mai departe aflăm, că la acest gimnasiu au funcționat 17 profesori ordinari și 5, resp. 4 extraordinari, plus directorul, cu totul deci 22, resp. 21; afară de unul, toți calificați de profesori ordinari.

Din planul oarelor remarcăm: 43 oare pe săptămîna pentru latină, 27 maghiară, 23 matematică și 20 română. Suma oarelor pe săptămîna se ridică la 240.

Din planul de lecțiune pentru fie-care clasă aflăm, că mai toate studiile folosite sunt edate ori traduse de profesorii de aici. Observăm însă, că în cl. V. lipsește cartea de cetire pentru limba română, și că în cl. VIII. drept manual de istoria literară românească se folosește broșura D-lui Ioan Lazarici. Sperăm că pe anul viitoriu nu vom mai întălești astfel de inconveniente, când știm, că la gimnasiul din Blașiu era o carte de cetire bună, pe care Dl. ministru o oprise, dar pe care respectivul autor, bun profesor de limba română, o poate earăși edă, îndreptînd ce ar fi de îndreptat, — și când, mai anul trecut Dl. Enea Hodoș a publicat un bun manual de istoria literaturii, care stă foarte sus de a D-lui Lazarici.

Urmează apoi planul pentru instrucțiunea gimnastică, din care aflăm că studenții au progresat în forță cu 3°, și că nu a fost dispensat nici un elev de la gimnastică și nu s'a întemplat nici un accident.

Pentru înmulțirea bibliotecii gimnasiului s'au cumpărat 16 cărți științifice, cari se ocupă mai mult cu algebra, geometria, fizica etc., 14 reviste române, maghiare, germane și franceze (1). O mulțime au fost donate de Academia română, de Asociațiune, de Ministeriul de culte (Jókai: Összes művei I—XX), și de particulari. De asemenea biblioteca studenților s'a înmulțit prin cumpărarea de mai mult de 150 cărți, unele chiar în câte 20 exemplare (biografii, romane și povestiri), multe au fost donate de autori și privați. Biblioteca lor numără la finea anului 2213 opuri în 2477 volume.

La pag. 26 se spune, că în legătură cu museul de fizică și chimie s'a înființat o stațiune meteorologică cl. II., custodele căreia face în toată ziua observațiuni de câte 3-ori, și în toată luna comunică observațiunile sale institutului meteorologic din Budapesta, de la care a primit și aparatele de lipsă.

Mult s'au înmulțit anul acesta și celelalte colecțiuni de archeologie, numismatică, naturală și botanică.

La pag. 31 se înșiră știpendiații. Suma știpendiilor primite au fost de 2853 fl. Premii s'au dat de 400 fl., de asemenea au fost împărțșiți din beneficiul de pîne 182 studenți. Venitul fondului pentru studenții bolnavi a fost de 810 fl. 72 cr. din cari s'au spesat 194 fl. 8 cr. Întră donatorii la fondul acesta sunt înșirate instituturile „Patria”, „Albina” și „Hafegana”.

În legătură cu beneficiile de cari sunt împărțșiți studenții, e pus — cu dreptul — și internatul de băieți fundat de metropolit Vancea. Însămnam de aci numai atata, că în internat au fost așezăți anul trecut 128 elevi, dintră cari 4 din România, 1 din Bucovina și 1 din Istria, ear' 5 au fost ținūți gratuit din fundațiunea fericitului metropolit.

Urmează progresul școlarilor în studiile ordinare și extraordinare, coriștii și membrii orchestrei, și apoi rezultatul examenului de maturitate corector. Cel ordinaru de la finea anului 1894/5 știm, că a fost amănat pe timp nehotărît.

Din datele statistice scoatem următoarele cifre interesante:

Pentru clasele I—III s'au făcut și cursuri paralele din cauza că cei înscși au trecut preste maximul de 60. S'au înscris la începutul anului 531, au rămas până la fine 505.

După confesiune: greco-catolici au fost 411, romano-catolici 3, greco-orientali 85, israeliți 6.

Dintră cei 9 străini au fost: maghiari 8, germani (un israelit) 1.

Vorbesc numai limba română 218, vorbesc și limba maghiară 274.

După starea socială a părinților sau tutorilor au fost 240 fii de agricultori, 13 de industriași și 15 de neguțători. Au mai fost apoi 41 fii de oficiali și 4 fii de servitori.

După etate: mai mulți inși au fost de câte 17 ani și mai puțini, numai 6, de 21 ani, — au murit 2. Purtare rea au avut numai 7 inși.

Din istoricul gimnasiului însemnam, că la începutul anului școlastic a fost denumit profesor suplent Ioan Fodor, cleric absolut și candidat de prof.

În 25 Maiu a sosit și în 26 Maiu s'a instalat Es. Sa dl metropolit Victor Mihályi de Apșa; la sêrbările și manifestările de bucurie ce s'au făcut atunci a luat și tinerimea parte activă.

Edificarea aripei celei noue a gimnasiului s'a continuat, și acum este aproape gata, în cât cu începutul anului școlastic viitoriu se vor pută luă în folosință salele cele noue.

Directorul școlastic suprem Kuncz a vizitat gimnasiul numai de 2-ori, în Novembre 1894 și Aprile 1895.

Urmează datele despre celelalte școale. Însămnam de aci următoarele:

La școala de fete Dșoara Elena Sântion, învățătoare la școala elementară, a fost denumită de învățătoare ordinară la școala superioară, și în locul rămas vacant s'a denumit ca învățătoare suplentă Dșoara Georgina Bucșa, preparandistă absolută. În locul Dnei Victoria Ioanovici m. Karșai și a D-lor Dr. Ambr. Chețan și Iuliu Karșai, cari au abdis, Preaveneratul Consistoriu a denumit pe Dna Maria Radu pentru lucrul de mână, pe Dl Nicolae Pop prof. normal și pe Dl Emiliu Ștefanuț. Tot Preav. Consist. a mai denumit de al doilea catechet la școala elementară pe Dl Aurel C. Domșa preot și comptabil la „Cassa centrală”, care a suplinut în semestr. II și III și catedra de religiune la școala superioară.

În decursul curentului an școl. comitetul „Reuniunii femeilor române din Blaș” a pus la dispozițiunea Direcțiunii școlii de fete suma de 16 fl. spre a se cumpără cărți elevelor sêrace, și apoi 100 fl. spre a se procură unele recuisite de învățămînt absolut de lipsă. Tot spre scopul acesta Preaven. Consistoriu a votat și suma de 200 fl. Din banii acestia s'a cumpărat o garnitură de tabele de intuițiune, o garnitură de fizicale și figuri geometrice, o mașină de cusut și altele. Pentru donațiunile acestea Direcțiunea școlii de fete își exprimă și pe aceasta cale mulțămîta sa.

În 25 Maiu a. c. n. corpul didactic de la aceste institute dimpreună cu elevii a luat parte activă la primirea solemnă a Escelenței Sale Domnului Dr. Victor Mihályi de Apșa arhiepiscop și metropolit, cu ocașiunea venirii și ocupării scaunului metropolitan român gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș.

La școalele acestea au funcționat: 7 profesori la preparandie, 4 la norme și 12 la școala de fete, plus 1 director pentru toate.

Din datele statistice ale acestor școale însemnam: 96 elevi preparandiali, 131 elevi normali și 122 fete.

Adunînd acum toate cifrele studenților de la școalele din Blașiu, ajungem la considerabila sumă de 854 elevi.

Ca încheiere facem o mică comparație cu statistica de acum 10 ani.

Deosebirea e următoarea:

În 1885 erau 393 studenți, cu 112 mai puțini de cât acum.

În 1885 erau 54 preparanți, cu 42 mai puțini de cât acum.

În 1885 erau 194 normaliști, cu 63 mai mulți de cât acum.

În 1885 erau 39 fete, cu 83 mai puține de cât acum.

Două lucruri bune scoatem din această comparație, întâiu că în 10 ani numărul elevilor a crescut cu 174. Diferința de 63 la elevii normaliști ne arată al doilea lucru bun, înmulțirea școalelor poporale.

Preste tot înmulțirea aceasta a elevilor la școalele din Blașiu e o dovadă netăgăduită despre faptul, că el își păstrează și acum bunul său nume de odinioară, de și are sê lupte cu o mulțime de neajunsuri și șicanări.

